
VYCHOVATELSKÉ LISTY.

ČASOPIS VĚNOVANÝ ZÁJMŮM KŘESŤANSKÉHO VYCHOVÁNÍ.

K našemu náboženskému programu.

(LISTY ZE SLEZSKA.)

III.

Spiskem dr. Masarykovým jako červená nitka vine se myšlenka „náboženskou svobodou k náboženskému pokroku.“ Jak si pak tento pokrok myslí, seznáme z následujících vývodů: „Jako starý Zákon překonán jest novým, tak překonává moderní člověk Zákon nový. Nám nestačí učení Ježíšovo, nebo není v něm direktivy pro vědu, ani poučení o pěstění všech sil duševních, ani pravého vystihnutí života rodinného a sociálního, za to dosti ekstaze a mysticismu, této známky slabosti duševní. Ještě více mysticismu jest u chorobného apoštola Pavla, na němž oficiální křesťanství je založeno. Během dob přibralo toto ledaco z kultury římské a řecké a církev stala se z demokratické theokratickou. Kacíři určovali její pozitivní vývoj, učení Ježíšovo však zůstalo v celém starověku jen duchovním kvasem, aniž by mravnímu pokroku lidu napomáhalo: tak že následkem úpadku katolicismu povstaly církve nové, jako českobratrská, protestanská a j., katolicismus sám ocitl se místo pokroku v prosté negaci a obraně proti novým duchovním proudům časovým. Oficiální náboženství je materialistické, slouží jen bohatým a mocným, nezná vyšší mravnosti, je příliš individuální a objektivní. Celá náboženská krise naší doby zaviněna je tím, že církve a stát udržují mocí duchovní i fysickou ideu neudržitelné. Staré náboženství je překonáno životem, chceme náboženství nové, pokrokové. Vymkly se vedení církve vědy, umění, zákonodárství i filantropie, vymkne se mu i náboženství samo. Otázkou duchovních zůstane jen otázka — chleba, nic více; nebo ono žije již jen reminiscencemi, kdežto náboženství vyžaduje pokroku a vývoje jako věda a umění.“

Toť vývody, které by povrchně myslící čtenáře mohly zmásti v úsudku i v přesvědčení náboženském, any na pohled mají zdání pravdy; hlouběji však prozkoumány objeví se nám co — učená teorie nemající pro život praktický valné ceny.

Pokrok náboženský!

My náboženství nepokládáme za cíl lidstva, jako spíše za prostředek k dokonalejšímu životu, pokud to s ohledem na lidskou přirozenost dosíci lze. Je-li učení křesťanské tímto jistým prostředkem k onomu cíli? Dokazuje to kladně nejen poměrně nejvyšší kultura národů křesťanských, ale i tisícové velikanů mravních právě z křesťanství vyšlých. Tisícové příkladů těchto dokazují, že dosažení tohoto cíle není závislo na vědecké výši ani

na vysoké učenosti, nebo duchovně, nábožensky a mravně dokonalé povahy nalézt lze ve všech stavech; dokázáno dále, že málo světové vědy a učenosti právě tak nepřekáželo vývoji charakteru a vědomí náboženských povinností člověka, jako mnoho vědy a učenosti nevedlo vždy k jasnému názoru náboženskému ani k životu výše mravnímu.*

Za bludné proto považuji mínění dr. M., jakoby učení Kristovo modernímu člověku více nestačilo pro život mravní, jakoby moderní člověk se už byl mravní povahou svojí povznesl nad učení ono a je překonal. Naopak, z nehlubšího přesvědčení svého pravím: Učení Kristovo není nijak životem moderním překonáno, ono zůstává dosud přese všechnu povrchní kulturu přemnohých idealem nedostíženým.

Ano, idealem nedostíženým pro prosté i učené, pro laiky i pro církevníky, nesmírně málo lidí vyjímaje. Učení Kristovo nezůstalo jen ve středověku pouhým kvasem pro mravní život, ono jest jím až na naše dni. Kloním se zrovna k pessimistickému názoru, že té doby se ani nedožijeme, kdy budeme moci bez sebeklamu a z přesvědčení zvolati: „Kriste, Tvůj zákon jest naplněn, dej nám zákon nový!“ Je-li dr. Masaryk jiného mínění, troufá-li mít mravní povahu tak vykřištělou, že by mohl říci »činím vše, co Kristus žádá« jest ovšem pak šťastnějším nás bloudících Israelitů v poušti.

Snad vysoké vzdělání literní, duševní praeposice a zajistěná existence životní mu to činí možným, považovati mravněnáboženské zásady křesťanství pro svoji osobu za překonané. Ale co jest takový jednotlivec proti sta milionům lidí, v nichžto dědičné vlastnosti, věčný boj o nejistou existenci, zanedbané vzdělání, zlý příklad, neštěstí fysické i morální vylučují navždy možnost povznést se na tenže stupeň kultury jako p. dr. Masaryk? Uvažovati pak o tom, které náboženství je těmto massám milionů příměřenější — konkrétní, účelně zmaterialisované křesťanství či záhad plné filosofické náboženství dr. Masarykovo, které teprve čeká svého proroka a jasného vykladače — bylo by přece zbytečno.

Dr. Masaryk jest z těch, kdož ocitnuvše se na vyšší úrovni vědy, pitevním nožem kritiky rozbírají vše stávající a vyvracejí mety, k nimž širší davy jen velmi zvolna spějí majíce k nim cestu trnitou, nerovnou a plnou překážek.

Postavení sofistů v dějinách výchovy.

Podává *Dr. Jos. Kratochvíl.*

Století páté př. Kr. má nejen v dějinách řeckých vůbec, nýbrž hlavně v dějinách řecké filosofie a paedagogiky, ba chceme-li mysliti dále v dějinách filosofie i paedagogiky vůbec, význam bez odporu epochální. Vznik nové doby — nové v kultuře i politice žádal také nových

směrů v myšlení filosofickém. Obrovská říše perská na vždy povalena chrabrostí Řeků, zejména Atheňanů; Athenští slaví triumfy, přejímají nadvládu nad ostatními částmi Hellady, — nastává nejslavnější doba dějin řeckých . . . Společný všech Hellenů nepřítel probudil v nich vědomí jednolitosti a učinil Atheny středem řeckého života politického i duševního.

Největší duchové Řecka spěchají do Athen, aby bojovali za svobodu vlasti, aby účastnými se stali i vnitřního života drahé otčiny . . . Vážný hluboký Aischylos po bojích krutých opěvuje ve svých tragoediích drtící moc osudu i božské spravedlnosti. Sofokles, jako 16letý jinoch vodí sbory zpěváků při vítězných bojích a slavnostech, aby později ukázal slabost člověka vůči řízení božstva. Pindar opěvuje ve velebných hymnech dávné zkazky o vítězích olympijských a pythijských. Simonides Kejský skládá v nadšení nesmrtelné nápisy na hrob Leonidův i padlých reků. — Feidias okrašluje Atheny, pracuje na soše Atheny Promachos a získává si nesmrtelného jména sochou Zeva v chrámě olympském. Žihavým vtípem, neúprosnou satirou, jiskrnou řečí bičuje Aristofanes všechny novoty, bezbožnou poesii a chválí za to dřevní krásné doby mravnosti a síly.

Toto neobyčejné vzepjetí ducha, tento nový život žádal přirozeně i nových směrů ve vzdělání, ve výchově. Co tu divného, že cílem vzdělání a výchovy není již konečné nalezení pravdy, nýbrž spíše uschopnění člověka pro úkoly státní a zajištění soukromého blahobytu! Vždyť vlády se zmocnila demokracie, vždyť jasně poznáno, že nejlepším prostředkem k dosažení moci jest umění řečniti, umění přemlouvati své spoluobčany! Proto také jako dříve rhapsodové vystupovali v purpurovém oděvu při velikých shromážděních lidu, by mu přednášeli bohatyrské zpěvy, tak v této době vystupují při hrách olympijských i za jiných okolností mužové, kteří přednášejí bombastické řeči, vychloubají se, že nejlépe dovedou vychovávat mládež. Neomezují se však jen na velká shromáždění, nýbrž i v menších přátelských kroužcích mluví o nejrozmanitějších otázkách vědy i života. Mužové ti cestují od města k městu, shromáždují kolem sebe mladíky a vyučují je ve všech oborech vědy i umění od vykládání a posuzování básníků, přírodovědou a gramatikou až k nejjemnějším subtilnostem metafysiky. Vlastní pak jádro celého vyučování tvořila příprava k veřejnému, praktickému životu — tedy vědy morální a politické a hlavně řečnictví. Není zajisté nic přirozenějšího, než že mužové tito, kteří sami se nazývali sofisté t. j. učitelé, mistři moudrosti, neomezili se toliko na vyučování mládeže, nýbrž vědomostí svých využili i ke spisovatelství.

K těmto rozmanitým směrům práce byli puzeni nutností, ježto postrádajice podpory státní, byli zcela na sebe odkázáni a všem svízelm vydáni. Srovnáme-li je s poměry moderními nutno uznati, že nebyli jako dnešní učenci, specialisté, nýbrž učenci universální polyhistorové, jako řečníci a spisovatelé nebyli pak nepodobní svou hbitostí a zručností našim žurnalistům. Tedy, abych užil slov Theod. Gomperze ve známé jeho knize — Gr. Denker str. 333 „Poloprofessor a polo journalist“ — možno nejlépe charakterisovati sofistu pátého století.“

Není zajisté nic divného, že mužové takoví u vnímavé řecké mládeže s entusiasmem přijímání, potleskem i velkými dary peněžitými odměňováni. Objevení se takového koryfeje bylo velikou událostí a vzbudilo největší rozrušení u athenské mládeže. Neobyčejně zajímavé je tu vylíčení Platonovo, sarkastické sice, ale přece jen pravdivé. Hned na úsvitě — tak líčí Platon — vrazí mladík ze vznešené rodiny athenské do domu a ložnice Sokratovy a budí tohoto voláním: „Znáš již tu největší novinku?“ Mudřec vstane zděšen: „Pro boha, snad nepřinášíš nějakou zlou zprávu?“ „Bůh

uchovej! Tu nejlepší. On přišel!“ „Kdo?“ „Velký sofist z Abdery.“ — Mladík pak v dalším prosí Sokrata za přímluvu u Protagory, by jej přijal v kruh svých žáků. Z rána pak odejdou do domu bohatého Kallia, jehož hostem jest onen abderitský učenec. V předsíni prochází se Protagoras doprovázen řadou svých obdivovatelů. V dalším líčí Platon v nejkrásnějších odstínech filosofickou diskusi mezi Sokratem a Protagorou, kterou všichni shromáždění s napjatou pozorností sledují.

Dříve než pokusíme se vylíčiti filosofické názory jednotlivých sofistů, než utvoříme si všeobecný úsudek o charakteru a dějinném postavení sofistiky, ptejme se dříve, jsme-li vůbec oprávněni nejen učitele různých oborů, ale i muže nejrůznějšího smýšlení, odlišovati od jiných filosofů té doby, nazývati je výhradně sofisty, mluvití o sofistice, jako nějakém určitém učení, určitém směru životním.

V novější době známý historik anglický Grote ve své „Hist. of Gr.“ sv. VIII. str. 505 a násl. v souhlasu s jinými badateli, jako zmíněným již Gomperzem, zastává se, ne bez apologetické jednostrannosti, sofistů a tvrdí, že sofisté nikdy nebyli určitou filosofickou školou, nýbrž stavem, jehož členové měli nejrozmanitější názory filosofické a charaktery. Z toho však plyne pouze, jak právem podotýká otec dějin řecké filosofie, Ed. Zeller, I. 1025, že slovo sofisté v našem slovníku poněkud se zúžilo, ne však že by bylo nesprávné. Nesprávným by bylo, kdyby vůbec nebylo společné známky, jež by dnešnímu jeho významu odpovídala. Tomu však není tak! I když mužové, jež nazýváme sofisty, nemají naprosto stejné učení přece nelze popřítí u nich stejnost charakteru! Tato pak stejnost jeví se netoliko v jejich vystupování učitelském, nýbrž i v jejich poměru k vědě tehdejší doby, v jejich pohrčání studiem fysickým a vůbec theoretickým, v jejich omezování se na nauky praktické a užitečné, v jejich skepsi, k níž se téměř všichni přidávají, v jejich umění dialektickém, rhetorickém, v jejich volné kritice náboženství, v jejich názorech o právu a mravnosti.

Přes to nelze zapřítí, že tento nový názor o sofistech, ač snad poněkud extrémní, znamená značný pokrok v dějinném pochopení sofistů. Vždyť po celý staro- i středověk, ba i v době ještě nejnovější, sofisté bývají podceňováni, mluví se o nich jen jako o degeneraci filosofie a zkáze vědeckého zkoumání, jako o lidech, kteří neměli naprosto smyslu pro pravdu, kteří šířili jen nemravnost a frivolnost. Je to zásluha v přední řadě Hegelova, že počal prohlubovati názor o sofistech a ukazovati na jejich historický význam a na některé též dobré stránky sofistiky. Myšlenku jeho šířil a ucelil Hermann, Masbach, Brandis, Schweigler, Zeller, Ueberweg a j. Již neobyčejný vliv sofistů na dobu pozdější musil ráznější myslitele odvrátiti od mínění, že by byli bývali pouzí tlachalové a pseudo-filosofové. Kdyby nebyli hlásali více než pouhou klamnou pravdu a prázdnou rhetoriku, nebyli by tak mocně působili na první pozdější dobu. Vážný a neobyčejně vzdělaný Perikles stěží asi by byl toužil po jejich společnosti, Euripides jistě by si jich nebyl vážil, Thukidides sotva by se chtěl od nich učiti a Sokrates nebyl by posílal k nim své žáky.

Všimněme si nad to i etymologie slov sofisté, sofistika. Odvozeno od přídav. jména sofos moudrý a slovesa sofizomai — vymyslím, znamená sofistés asi toho, kdo v jistém oboru vyniká. Tak na př. sofisty bývali nazýváni velicí básníci i vynikající státníci. Později ovšem slovo to počalo měniti svůj význam, ale jistě velmi pozvolně, neboť jinak nelze si přece mysliti, že by Protagoras i jiní byli si je přivlastňovali, kdyby mělo již tehdy význam hanlivý.

*
*
*

Prvým a nejznámějším ze sofistů jest Protagoras z Abdery. Narodil se kol. 480 př. Kr. stal se asi v 30 roce svého věku kočovným učitelem a procestoval téměř celé Řecko, jižní Itálii a Sicílii, nabízel všude své vědomosti. Působil tak téměř celou druhou polovici 5 stol. Několikrát zdržel se v Athenách, kde poctili jej přátelstvím Perikles, Euripides a jiní znamenití mužové té doby. Všude hrnula se k němu mládež ze vznešených rodin zasypávajíc jej pochvalou i penězi. Na jaře 443 poslán byl Periklem do Thurií, by tam upravitel zákony; toto posláni znamená vrchol jeho slávy. V Thuriích dleli tehda buď na vždy neb aspoň na nějakou přechodnou dobu nejrazovitější hlavy Řecka. Když Protagoras procházel se v krásném sloupoví stavěném dle plánů Hippodamových, mohl disputovati tu s Herodotem o otázkách historických a ethnolog., tu s Empedoklem o hlubokých problémech přírodovědy. — Než štěstí lidské jest nestálé a vrtkavé. Brzo po návratu do Athen pro spis svůj peri théon prohlášen za atheistu a pronásledován; při útěku na Sicílii utonul a spis jeho veřejně spálen.

Protagoras, jak jsme viděli, byl v prvé řadě učitelem, vychovatelem. Problém výchovy byl mu jedním z problémů nejdůležitějších. Jeho výroky sem spadající jsou opravdu význačné: »Učení, praví, vyžaduje nejen vloh, ale i cviku a od mládí nutno se přičiňovati.« »Ničím není theorie bez praxe a praxe bez theorie.« »Nemožno zvatí vzdělaným toho, kdo vše neprohloubil.« — Při vyučování prvý poukázal i na důležitost gramatiky a prý počal ji hlouběji pěstovati. Zkoumání svá v tomto oboru sloučil ve spis »O správnosti mluvy« nadepsaný. Ač ze spisu nemáme zachováno ničeho, přece aspoň z nadpisu možno souditi, čím se asi zabýval.

Než zajímavější by bylo poznati jeho stanovisko vůči záhadám theologickým, ale i tu bohužel nezachoval se nám než jediný zlomek, věta, kterou začínal svou knihu. Celá spousta otázek se nám tu namane! Co asi psal Prot. ve své knize, když již prvá věta mluví o předmětu jejím, jako nedostupném lidskému rozumu? Nezbývá než zachovaná slova co nejopatrněji a nejdůkladněji vyložit. Prvé co nás jistě překvapí jest opakování slova eidenai a opakováním zajisté i jeho zdůrazňování. Patrně, že problém víry a vědy nebyl již starým neznámým. Thema spisu nebyla asi víra v bohy, nýbrž vedení o bozích, vědecké poznání božství. Z mnohých příčin zdá se nepravdě podobným, že byl by Protagoras chtěl napadati víru v bohy neb snad ji uváděti v pochybnost. Spíše asi, jak svědčí slovo adélotés chtěl poukázati na nemožnost poznání bohů smysly lidskými; chtěl asi napomínati před unáhleným popíráním i dokazováním božstva. Možná, že v knize své došel k témuž závěru jako Renau na konci života, když napsal: »Nevíme ničeho; to jest, co možno říci určitě o tom, co jest za naším životem. Netvrďme tedy ničeho ani nepopírejme, doufejme jen!«

Neznámější jest však Protagoras svou metafysikou a noetikou. Od theologie k metafysice není konečně krok veliký! I zde zachován nám fragment nepatrný: Jest tedy vlastně pravdou vše, ovšem pravdou relativní. »Jak mi vše jeví — čtete v druhém fragmentu, — takové jest to i pro mě, jak k tobě, takové jest to pro tebe, já jsem člověk i ty.« Časy, extrémní tento subjektivism jest ovšem vysvětlitelný z učení předchůdců: Vše se mění, učil chmurný Heraklit, vše se jen jeví, tvrdili Elejští. Na těch větších staví svůj systém Protagoras. Mění-li se vše, pak není nic samo v sobě; jeví-li se vše, jev jedině jest pravdivý; pravdivé jsou i jevy opáčné, pravdivé i jevy protivné; pravdou vůbec vše, co se myslí a duše přirozeně není než souhrn myšlenek.

V nejnovější době někteří badatelé, jako zmínění již Grote a Gomperz, začínají pochybovati o správnosti tohoto výkladu fragmentu Protagorova.

Jen autorita božského Platona prý byla příčinou, že celý staro-, středo- i novověk přijímal výklad Platonův těchto slov za správný. Gomperz soudí tedy, že věta ta má všeobecný ne individuální význam, že člověk přijímá se za měřítko ne vlastností věcí, nýbrž jejich existence. Věta tedy by měla asi tento smysl: Jen skutečnost můžeme vnímat, neskutečné nemůže být předmětem našeho vnímání. Směr myšlení Protagorova byl by tedy býval empirický a skepse jen neprávem prý se mu vytýká. Než důkazy Gomperzovy úplně přesvědčiti a upokojiti nedovedou. Většina pak badatelů i nejznamenitějších, jako na př. Zeller, stojí na opačném námi uvedeném stanovisku.

Současník Protagorův byl leontinský Gorgias. Známe ve vlasti své jako výtečný řečník a učitel řečnictví, poslán byl 427 př. Kr. do Athen prositi o pomoc proti Syrakuským. Tu pak oslnil Atheňany tak svou ozdobnou řečí, že prý sám Thukydidés a jiní znamenití řečníci jeho způsob řeči hleděli napodobiti. Později chodil po celém Řecku a všude řečmi svými slavil triumfy a vydělával značné peníze. Činný život svůj skončil ve vysokém stáří asi 100 let. Sloupy čestné v Delfách a Olympii hlásaly světu jeho slávu.

Vedle řečnictví zabýval se Gorgias také problémy kosmologickými, ethickými a zvláště dialektikou. Z jeho spisů zachováno nám sice málo, ale i z toho patrně, že v dialektice došel k témuž důsledku jako Protagoras, že totiž není objektivní pravdy, nýbrž jen pravda subjektivní. V knize své snažil se dokázati tyto 3 věty: 1. že není ničeho, 2. kdyby i něco bylo nemohli bychom toho poznati, 3. kdybychom to konečně i poznali nemožno nám řeči to vysloviti. Důkazy, jimiž hledí zdůvodniti své these opírají se o učení školy elejské. Kriticky však je tuto rozebírati vedlo by nás příliš daleko. Jest zřejmo, že logicky k pozitivnímu výsledku vésti nemohou. Jiná by byla ovšem otázka, co thesemi svými vlastně Gorgias zamýšlel? Zmíněný již historik Grote soudí, že Gorgias podobně jako E. Kant chtěl poukázati na rozdíl mezi světem fenomenálním a ultrafenomenálním čili noumenů, a že v thesích svých nepopírá svět fenomenální, nýbrž eleatská noumena čili dle názvosloví Kantova ono „Ding an sich“. Míňení Groteho, ač staví se proti němu nejlepší znalec řecké filosofie Ed. Zeller, nezdá se býti neodůvodněné.

Za nejméně nebezpečného mezi sofisty pokládá se Prodikos z Kea. Jako vyslanec svého rodiště přišel do Athen a získal si tam značný vliv. Cestoval, jak se zdá, podobně jako jiní sofisté po Řecku a žádal všude značný honorář za své vyučování. Jinak o jeho životě mnoho nevíme.

Povahy byl hloubavý a vliv jeho na pokolení pozdější, hlavně příčiněním cyniků, byl značný. O jeho studiích kosmologických a přírodovědeckých souditi můžeme toliko z nadpisů jeho spisů „O přírodě“ a „O přirozenosti člověka“. — Více však známo nám o jeho zásadách ethických. Jeho názor životní byl temný, tak že neprávem bývá řaděn mezi nejstarší pessimisty. Když líčil hlubokým, hrobovým svým hlasem svízele a strasti lidského žití, když procházel všecky lidské věky od mládí až ke stáří, když nazýval smrt tvrdým věžitelem, jenž postupně vše odnímá dlužníku: sluch, zrak, sílu, ba konečně i pohyb těla — tu divný, chmurný pocit pronikal řady jeho posluchačů. Napomínal však hned své žáky, by se nelekali smrti: Vždyť pokud žijeme my, smrti vlastně není, a když konečně nás přepadne, není již nás. Účelem jeho pessimismu nebyla však tupá resignace, nýbrž povzbuzení k práci úsilné a ctnosti. Známa jest jeho báje „Herakles na rozcestí“, v níž jasně ukazuje svůj

názor na život. Zdálo by se, že téměř neprávem bývá Prodikos řaděn mezi sofisty.

Pravým polyhistorem, vědcem universálním chtěl se ukázati Hippias z Elidy. Mluvil o astronomii, geometrii, arithmetice, fonetice, rytmice, hudbě, chlubil se, že vyzná se v theorii plastiky, malířství v ethnologii, chronologii, mnemonice. Vedle toho skládal četné řeči a pokoušel se v epice, tragoedii, epigramech i dithyrambech. Nad to nade všecko vyučil se i většině řemesel. Tak mohl jednou objeviti se při hrách olympických a chlubně na to poukazovati, že vše co má na sobě od obuvi až k prstům, vše sám zhotovil. Že tato mnohovědomost byla příčinou velké povrchnosti jak v řečech tak spisech, jest přirozeno. Básně jeho zanikly naprosto. Z ostatních spisů zachovány jsou jen nepatrné zlomky.

Z ostatních sofistů mladší periody nutno se ještě zmíniti o Trasy-machovi z Chalkedona, jenž znám byl jako učitel řečnictví, dále o Eukydemovi a Dionysodorovi, jichž vědomosti Plato neobyčejně jemně a virtuosně ironisuje. Ze školy Gorgiovy vyšli Polus, Lykofron, Protarchus a Aleidamas. Na Protagoru upomínají výroky Xeniasa, Antimoera a Antifona. K sofistům nutno též počítati známého vůdce athenské oligarchie Kritia a politika Kallikleia, ač nebyli jako ostatní sofisté kočovnými placenými učiteli. Prvý — Kritias — znám je svým učením, že na počátku lidé žili bez řádu a zákonů, jako zvíř, že však zákony později vymyšleny k ochraně proti násilnostem. Ježto však zákony mohly jen zamezovati zločiny zřejmé, vymyslel nějaký chytrák bohy, kteří trestají zločiny tajné. Kallikles hlásal zase právo mocnějšího, zákony jsou prý jenom pro slabochy. Dav slabochů, aby se chránil proti silným, vymyslel si zákony. O Diagorovi konečně víme, že byl prvním zřejmým atheistou. Počátkem čtvrtého století počali sofisté mizeti úplně.

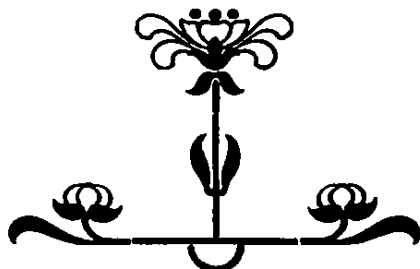
* * *

Nebude jistě zbytečné, ba naopak pro naši otázku velmi poučné, povšimneme-li aspoň stručně poměru Platonova k sofistům a vyznačíme-li potom v základních několika rysech jejich charakteristiku a dějinný význam. Nelze popříti, že Platonovo líčení sofistů jest na mnoze příliš černé, tendenční. Jeho satira používá vůči sofistům všech možných prostředků, hrubých i jemných. Žádný ze sofistů nepřejde jeviště platonského dialogu, aby mu nebyla přidělena známka směšnosti neb podceňování. Když nestačí poukaz na učení, dociluje Platon komického dojmu líčením doby nevhodné, v níž se přednáška děje, neb způsobu řeči, ba i osoby: Chabé zdraví Prodikovo, všestrannost Hippiova jsou často terčem jeho vtipů. Statná postava Protagorova sice se mu líbí, ale za to vysmívá se starožitnému jeho způsobu řeči. Nejraději však aristokratický Plato poukazuje na banální způsob, jímž sofisté vydírají peníze. Ovšem pokora v době té, ani ovšem u Platona, nebyla ctností právě nejoblíbenější. Vůbec Platonův způsob snižování sofistů maně nás upomíná na podobné nadávky Schopenhauerovy proti professorům filosofie a na Comtovy výpady proti „Akademikům“.

Někteří myslitelé soudí, a jistě ne neprávem, že Plato v pozdějších svých spisech, hlavně „Sofistovi“ a „Euthydemovi“ neútočil vlastně ani tak proti sofistům, jako proti osobním svým nepřátelům, žákům to Sokratovým, kteří družili se kolem Antisthena, a hlavně proti Antisthenovi samému. Ovšem Plato věděl, jak vše to zaonačiti, by skutečná tendence nebyla hned zřejmá, ale důkladnému čtenáři hlavně „Enthydema“ tendence jeho neujde.

Tedy hlavně genialní duch nejslavnějšího spisovatele všech snad věků a změněný význam slova způsobil ono černé nazírání a podceňování sofistů až po naši dobu. Zdá se, že hvězda nešťastná ovládla jejich osud. Krátká hodinka mámivého, hlučného výsledku zakoupena staletími zneuznání! Neštěstím ovšem bylo též pro ně, že si nezaložili školy, že věrný hlouček žáků nechránil a nechoval jejich spisy věkům budoucím. Stačilo několik století a z literárních jejich plodů nezbyly než zříceniny.

(Příště dále).

Proč se domáhají učitelky spravedlivého obsazování míst na školách vůbec, na dívčích zvlášť.

Uvažuje učitelka *M. H.*

(Dokončení.)

4. Dospívající dívka, s níž shledáváme se ve vyšších třídách škol měšťanských, celou svou bytostí a svým zjevem toho vyžaduje, aby byla vychovávána a vzdělávána učitelkou — vůbec, aby před sebou měla osoby ženské, neboť přirozená stydlivost, která zároveň s vývinem tělesným se na dívce jeví, nutí dívku zvláště u přítomnosti učitele k sedění shrbenému, v němž by ukryla svůj vzrůst, ano i při odpovědích se dívka shýbá a uvyká takto velmi škodlivé pozici těla, která u mnohých může i pro pozdější věk míti neblahé následky zdravotní.

Mnohé předměty uvádějí učitele před dívkami do rozpaků, tak že mnohdy některé státi, jež by učitelka bez závady vyložiti mohla, učitel pomínouti musí, aby vyhnul nebezpečí, aby se mu ve zlé nevykládalo, anebo aby se žákyně necítily úmyslně drážděny.

5. Nikdo z upřímných pánů kollegů neupře, že na ně také vývin žaček mnohdy dráždivě působí. Tolik křehkosti neupře si nikdo, aniž to komu třeba ve zlé vykládati; a blahoslavený učitel, jenž má tolik mravní síly, aby hleděl na dívku tak čistě a svatě jako počestný otec na dceru. Mezi všemi stavy najdou se však lidé tak slabí, že toho nedovedou. Což divu, že se tak stává i mezi učiteli. Kdo však se necítí tak pevným, aby se uchoval klidným mezi dospívajícími žákyněmi, nebo jako správce školy mezi učitelkami, ten pospěš ze škol dívčích dobrovolně a v čas, prve než bude pozdě. Prosím, aby velectěné čtenářky a p. čtenáři nezazlívali mně, že dotýkám se věcí choulostivých. Toto jest právě bolestná stránka obsazování míst na dívčích školách osobami mužskými. Nikdo na to nemyslí, že se vydávají v nebezpečí dívky, ba také i učitel, není-li dost pevného charakteru.

Nežli půjdu dál, ještě jako dodatkem připomínám, že zdravotní ohledy na dospívající dívku, omluvy zameškané návštěvy, pokyny zdravotní žákyním, musí rozhodně vyžadovati jednání s učitelkou. Než učitelky mají ještě

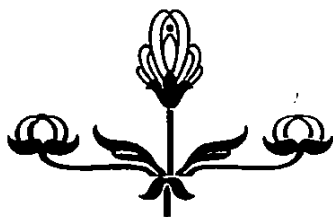
jiné příčiny, aby se domáhaly spravedlivého obsazování míst na školách a to míst také nadřazených.

6. Emancipace žen domáhá a domohla se také již samostatného postavení žen ve mnohých odvětvích ženského povolání a došla zvláště v povolání učitelském pro svoji rovnocennou práci s mužskými členy tohoto povolání stejného postavení hmotného. Každý člen stavu učitelského, pokud nepřišel do rozporu se zákony školními, má právo postupovati jak v hodnosti tak v přímech. Jak daleko jsme však mohly postupovati my, učitelky? Či máme my proto, že nejsme muži, býti zkracovány? I my máme své povinnosti nejen ke škole, ale i k svým rodinám, rodičům a nemajetným sourozencům -- proto žádáme též práv moci tak postupovati, jako naši kollegové. Vždyť my beztoho oproti nim jsme u veliké nevýhodě! Splácíme totiž do pensijního fondu a stane-li se, že pense nedočkáme a zemřeme, nikdo po nás pense nezdědí, třeba to byli chudí rodiče, nebo jiní blízcí příbuzní, kteří se třeba po léta o nás starali a v nemoci nás ošetřovali.

Nevýhodou jest pro nás učitelky též to, že musíme kromě literního vyučování udíleti též vyučování industriální, čehož se na pánech nežádá. A za toto dvojnásobné vyučování máme býti na právech zkráceny?

Než doufám, že jsem s dostatek naznačila, že požadavek náš jest spravedlivý. A zrovna jako blesk s nebe, co píše tyto řádky, rozlétla se novinami zpráva o nejnovějším rozhodnutí nejvyššího soudního dvoru, že učitelky mohou také býti ředitelkami. Gordický uzel byl rozfat! Bude nyní na zemských úřadech školních záležeti, aby taková místa systemizovaly.

Proto přímo volám: Zařídte nyní místa ředitelek tam, kde se ředitelé neosvědčili, ať utiší se rozbroušená mysl lidu, dítek a sborů učitelských. Pány poslance pak žádáme, aby se při vhodných příležitostech zasazovali, aby za rozhodnutím nejvyššího soudního dvoru následovalo ministerské nařízení, aby na dívčích školách postupem času dosazovány byly od vrchu až dolů učitelky! Fiat! Fiat!

Slovanský obzor.

R—ý.

Orgán rakouského jihoslovanského učitelstva »Učiteljski Tovariš« se stal týdeníkem. Vychází každý pátek. Předplatné roční obnáší 8 kor. Jest to list odborný, politicko-organisační slovinských a chorvatských učitelů — pokrokářů. Instruktivních článků z oboru vychovatelství najde se tam nejméně. List začal letos čtyřicátou pátou roční vycházku. V úvodním článku pravi se »Dílo minulosti jest našim programem v budoucnosti.« Tedy starý boj proti »klerikálům v nové uniformě. I v »Tovaryši« hlásá »Liga + 10« válku těm, kdo slepě nejdou za samodržavnými vůdci slovinské organisace: »S klerikály žádných spolků, poněvadž neměli a nemají poctivých úmyslů, nýbrž sledují svoje klerikální zájmy, jež především jsou namířeny proti

nové škole a učitelstvu.* Patrně, že boj proti klerikalismu jest všude týž. Maní dere se mi na mysl Don Quixote u povětrňáku.

Úkol naší »Ústřední Matice školské« má mezi Slovinci spolek zvaný »Družba sv. Cirila in Metoda.«

Počet členů katol. spolku slovinských učitelů »Slomšekova Zveza« roste den ze dne velmi potěšitelně. Jsou-li všichni členy z přesvědčení, můžeme se z toho jen radovati. Bohužel jest účast upřímných a rozhodně katolických členů ve spolcích učitelských celkem nepatrná. Jest mnoho učitelů ve všech zemích z přesvědčení katolických. Jejich domácí, rodinný život skoro ideální. Ani náboženským povinnostem se nevyhýbají jsouce živým dokladem poctivosti a svědomitého plnění všech povinností. Jde-li však o to, také veřejně slovy i skutky vyznati svoje přesvědčení, k vůli svatému pokoji a shodě se všemi mlčí, u hýbají. Zdá se, že je to snad následek dlouholeté odvislosti učitelstva od různých vrchností. Ale doba nová ukazuje, že učitelstvo pokrokové zvl. organisované bez poručnictví se neobejde. Vlivu starých vrchností jest skoro zbaveno, ale svoji samodržavnou vrchnost si postavilo. Jest vrchností z vůle učitelstva, ale běda učitelům neb skupině, kteří by také svoji vůli někde se odvážili projevit. Pro svatý pokoj raději nemyslet, pakli přece, tož tak jako vrchnost z vůle lidu. Krásná svoboda myšlení tolik slibovaná.

K úvaze nutí slova, jež napsal »Vaterland« o některých členech katol. spolků učitelských: »Wohl mancher Lehrer liess sich in den Verein einschreiben, weil er gehofft haben mochte, dass er unter Beihilfe des Klerus einen guten Posten bekommen werde. Wenn dies dann nicht geschehen ist, hat er dem Verein enttäuscht den Rücken gekehrt.«

Mimochodem řečeno, nová doba, nové myšlenky. Jeví se vůbec nechuť ke spolkům pro jejich množství a pro čas, jež práce spolková zabere jednotlivcům i rodinám. Jen morálním násilím honí se často členstvo do spolků — z rodin.

V okolí Celje bylo loni 208 slovinských dětí bez vyučování. Do německých škol je rodiče nechtěli poslati, škola sester školských pak jich rovněž nemohla přijati a slovinské školy není.

Okresní školní rada v Tržiči povolila učitelům tamních škol drahotní přídavky a to: učitelům III. a IV. platební třídy i provizorním učitelům po 200 K, učitelkám po 150 K ročně až do příští řádné úpravy platů.

Při schůzi »učitelské jednoty Ptujské« stěžoval si předseda Kaulcler, že mladí učitelé nemají ke starším ani důvěry ani úcty, považují se za vzdělanější a zkušenější, schůzím jednot se vyhýbají (sešla se posledně sotva třetina členů), ba do konce za učitelský stav se stydí. Má za to, že by se ve schůzích od zkušených ve službě školní sešedivělých kollegů přece něčemu naučili.

Učitelský konvikt v Lublani, zapsané společenstvo s obmezeným ručením má po prvním roce 12.680 K 20 h vkladů.

Na schůzi učitelské jednoty mariborské oznámil předseda Požegar, že ve Štýrsku oba učitelské svazy totiž německý »Verband« a slovinský »Zaveza« spojí se v zemském »Lehrerbundu«, tak, že předseda »Zaveze« bude vždy místopředsedou »Lehrerbundu«. Přeje si, »aby se shrnulo všecko rakouské učitelstvo v jedinou velkou armádu«. Zmínil se, že německo-rakouský »Lehrerbund«, v němž je zastoupeno i české učitelstvo (!) čítá přes 30.000 členů. »Když přišla deputace této organisace

k ministru Hartlovi interpelovat ve příčině dolno-rakouského školského zákona, ministr poděšeně zvolal: Pro Boha, tu je zastoupeno celé Rakousko!“ (Učit. Tovařiš“ č. 5, r. 1905.) Vida, tu se pokrokové, organizované učitelstvo české nebojí germanisace! Přijďte nám ještě jednou se zrádci! Národnost až po stavovské tužby!

První slovinská škola měšťanská v Kraňsku bude letošního roku zřízena v Postojně.

Ve Štýrsku podali Žičkar, Hrašovec a Roša petici za zřízení slovinských měšťanských škol v Sevnici, Trbovlách a Žalci zemskému sněmu. Petice školy trbovelské se týkající odevzdána zemskému výboru ku šetření, o druhých dvou zamítnuta.

V Gorici zákon o úpravě platu učitelských ještě nedošel schválení a již lítá zrádcování poslancům i slovinským i vlašským do očí. Také divný zjev mezi gorickými učiteli! Poslanec-učitel Falconer jednal dle mínění jejich jediný správně. Také on jediný našel milost u rozezlených kollegů.

V Pulji dle časopisu »Omnibus« je 23.000 Vlachů, 8500 Slovanů a 4500 Němců. Slovanům spravedlivá vláda rakouská nechce zříditi ani jediné školy. Školy vlašské navštěvuje 2530 dětí, německé 1435 žáků; slovanských 1000 dětí pohlceno jest školami vlašskými a německými.

Jak hluboko může poklesnouti intelligent, ukazuje 3. č. letoš. ročníku gorického časopisu »Soča«. Ve článku »Nepřátelé školy« přináší takovou snůšku hrubostí, že jest divno, jak může něco takového spatřit světlo světa. Kdyby psal Dante svoje »Peklo« v době dnešní, jistě by patřičné místo tam vykázal úředníkům, kteří buď svojí mírností nebo indifferentismem při censuře tolik na zhrubnutí lidstva participují. Článek v »Soči« končí provoláním »Stiskněte faráře, rozšiřte školy! Kdyby se v této větě jen poněkud slova zaměnila, měli bychom násilnosti proti kněžstvu již nyní přede dveřmi. Tak se píše ve stínu paragrafů o osobní bezpečnosti. Snad proto, že pode svícem tma!

První charvatské gymnasium zřídili před 50 lety O. Františkáni ve městě Senju (Zeng) v Dalmacii. Ač té doby na středních školách v Dalmacii jazykem vyučovacím byla vlašтина, v Chorvatsku pak němčina, přece na gymnasiu seňském učebnou řečí zůstala po nesmírných bojích charvatština.

V Záhřebu bude zřízena maďarská střední škola pro charvatskou mládež. O pomadaření Slavonie pečuje zvláště uhersko-charvatská zemská železnice, jež minulého roku věnovala na zřízení resp. rozšíření maďarských obecných škol v Oseku, Novém Dolu, Vin-kovcích a Brodu 130.000 korun.

První vyšší gymnasium bosenské v Sarajevu slavilo v listopadu roku minulého pětadvacátý výroční den svého založení.

„Lega Nazionale“ udržuje v Dalmacii pět obecných škol a tři dětské zahrádky, do nichž chodí 655 dětí. Kolik asi je mezi nimi Vlachů?

V Záhřebě chtějí zříditi zvláštní školu pro děti duševně choré. Tamtéž začal vycházeti nový časopis „Preporod“, redakcí učitele Vjekoslava Košceviče.

V Charvatsku a Slavonii přijde jedna obecná škola na 1782 obyvatel na 30 km². Úhrada roční na takovou školu činí 2540 kor. Z dětí 274.488, školou povinných chodí do školy jen 174.405.

Výstava výkresů konala se v Zábřeze v lednu v uměleckém pavilonu na hlavním náměstí Františka Josefa. Výstavu navštívilo společně 20 slovinských učitelů z různých krajů. V prvním oddílu budapeštskem vystaveny výkresy žáků od prvního až do posledního oddělení školy obecné. V druhém rozličné ukázky náčrtů, jež pak žáci sami spojují v ladné obrazy. Výstava ukázala, že i chorvatské učitelstvo rozhoduje se víc a více pro reformu v kreslení zvláště v kreslení dle přírody.

V království srbském vstoupil letoším novým rokem v život nový školský zákon, jenž jest velkým krokem ku předu proti zákonům z r. 1882 a z r. 1898. Až do roku 1882 byl učitel srbský učitelem tak dlouho, dokud úřady nadřizené chtěly. Mohl býti bez příčiny přeložen i zcela propuštěn. Zákonem školským r. 1882 byla učitelstvu zajištěna stálost ve službě, ne však stálost na místě. Novou úpravou zákona z roku 1898 zajištěna stálost na místě, nikoli však ve službě. Přiházelo se zhusta, že učitelé s 10 až 20 lety služebními byli propuštěni, což způsobilo, že učitelstvo hrnulo se pod praporek stran podvrátných.

Nový zákon stanoví, že místa učitelská se budou vypisovati a cestou kompetence schopným uchazečům zadávati. Učitelkám dovoleno vdáti se dle libosti, kdežto dle zákona z r. 1898 směla zůstat učitelkou, vdala-li se jenom za učitele.

Maximální plat učitelů jest 3000 dinarů proti 2450 dle úpravy minulé (dinar má 100 para, rovná se 97 našim halěrům).

Příplatky jsou quadrienální, po čtyřech letech úspěšné služby, a daleko vyšší nežli r. 1898 zákona Novakovičova.

Služební doba do pense snížena s 35 na 32 leta, zvýšeno pak příbytečné. Konečně přirčeno učitelstvu právo brániti se nesprávnému posudku inspektorů.

Polská „Macierz szkolna“ ve Slezsku vydržovala loni pěti třídku v Těšíně nákladem 25.000 kor. v Michálkovicích zřídila dětskou zahradku nákladem 16.000 kor. staví polskou dvojtřídku ve Zbitkách nákladem 34.000 kor. každoročně pak chudým studentům polského gymnasia v Těšíně věnuje 7000 kor.

Soudruzí ve strastech. Slezský „Miesiecznik pedagogiczny“ má u svých odběratelů pohledávku 2000 kor., „Szkolnictwo“ má přes 300 odběratelů, kteří po kolik let ani halěře nezaplatili, „Lvovska Szkola“ má mezi odběrateli 10.000 kor., naše „Vychovatelské Listy“ — skoro 2000 kor. ! Nejsme sami ! I v tom se druhým vyrovnáme !

Rusínské časopisy „Niva“ věnované zájmům církve i duchovenstva, i orgán rusínského tovaryšstva pedagogického „Učitel“ vycházejí od nového roku obsahem i zevnějškem velmi zdokonaleny.

V Bukovině ve Vaškivcích nad Čeremošem vychází již druhý rok učitelský časopis „Proměna“, list socialně naučný. Vydává jej redakční odbor složený z neodvislého učitelstva haličského a bukovinského. Vychází dvakrát měsíčně; cena 8 kor.

V prvním čísle uveřejňuje „komité pro politickou organizaci rusínského i polského učitelstva v Haliči“ svůj manifest, v němž slovy ostrými kárá poměry haličské, kdež prý jest 5 milionů analphabetů(!) Praví: „To co děje se v haličském pekle, jest v historii kulturních zemí nebývalým škandálem.“ „Na 4.300 učitelů a učitelek nemají stálé služby, pobírají psí platy, při nejlepším 500—600 kor. ročně, což stačí psům a ne lidem.“ V takovém tonu nese se celý manifest. Ku konci:

„Systematicky, chladně a mstivě budeme rdousiti hydru až zhyne pod tíží vlastních bezpráví. Po 40 let neměla ona s námi slitování, ani my jí pardon nedáme.“ Ostřeji ani rakouští socialní demokraté snad nepíší.“ Zajímavým bodem manifestu je cíl komité pracovati pro shodu Ukrajinců s Poláky, aby povalil a odstranil ty, kdož bojů národnostních v Haliči prý využítují k udržení své nadvlády.

V Rusku u podalo učitelské podpurné družstvo ve Tveru příslušným školským úřadům žádosti, aby učitelům po 15 stálé a úspěšné službě dostalo se jednoroční dovolené plným platem.

Moskevská gubernie (bez Moskvy) má 1419 obecných škol, z nichž jedna připadne na 870 obyvatel. Z dětí 160.000 školou povinných školu navštěvuje jenom 86.760.

Koncem r. 1900 bylo v Rusku 84.545 obec. škol se 172.495 učiteli. Ročně rozmnoží se počet škol o 1000; Přejde tedy v Rusku, jež čítá 140 milionů obyvatel, jedna škola na 1650 lidí. Ve Finsku jest 1900 obecných škol, takže jedna přijde na 1440 lidí. Jedna ruská škola stojí ročně průměrně 500—800 rublů (Rubl má 100 kopějek (2 K 54 hal.) I v Rusku budou platy učitelstva zvýšeny z 15—25 rublů na 30—40 rublů měsíčně.

Všimějme si tělesného vývoje a pečujme o zdraví svých žáků. Městská rada v Praze předložila vládě ku schválení tuto prozatímní instrukci pro školní lékaře. 1. Školní lékař vyšetřuje děti co do zraku, sluchu, chrupu, řeči, duševní schopnosti, způsobilosti k tělocviku, ručním pracím a kreslení, co do celkového stavu zdraví a ošklivost vzbuzujících chorob, mimo čas vyučování ve zvláštní místnosti školní. 2. Je-li podezřelý případ infekční choroby ve škole, přeruší školní lékař návštěvu dítěte ve škole a oznámí věc úřadu zdravotnímu. 3. Podává v případech naléhavých nedostatků zdravotních zprávu hned fysikátu, jinak zprávy periodické. 4. V prvním roce své činnosti prohlédne především všechny děti prvních dvou tříd a založí katastr listový, v ostatních třídách pak prohlédne postupně ty děti, u kterých učitel nebo okresní lékař již dříve nějakou vadu pozorovali, pak ty, na kterých sám při svých návštěvách něco nepravidelného seznal; v dalších letech prohlédne všechny děti do školy vstupující, zanesené je v katastr, kontroluje děti v dřívějších seznamech zanesené a podává hlavní zprávu o své činnosti koncem školního roku fysikovi a okresní školní radě. 5. Veškerá agenda okresních lékařů, pokud tato není zákonem okr. lékařům vyhrazena, ohledně dětí školních a školy, přenáší se na lékaře školního. 6. Školní lékař nemá práva přímo posuzovati ani kvantity, ani kvality látky vyučovací, může však svá pozorování a posudky sdělit s úřadem příslušným. 7. Činnost školního lékaře ve školní budově nesmí rušiti vyučování; v nutných případech má školní lékař právo vstoupiti do třídy v čas vyučování, nesmí však do vyučování zasahovati a učitelstvu přímo rozkazy udíleti.

První školní lékařku v Praze ustanovilo soukromé gymnasium Minervino. Čestné místo to nabídnuto bylo prvé doktorce české university, dru. Anně Honzákové, která je přijala.

Místní školní rada v Prostějově vyvěsila ve školách poučení o nemocích nakažlivých, jež zní: 1. Každá nemoc, která se může přenést na jiné, jest nemoc nakažlivá. 2. Nemoci nakažlivé jsou: záškrt, spála, spalničky, neštovice pravé, neštovice plané, tyf břišní, růže, zánět žlázy příušní a černý kašel; nakažlivé jsou také souchotiny čili tuberkulóza. Dotykem přenáší se svrab (prašivina) a vši. 3. Buďte vždy čistě umytí, učešání a oblečení, poněvadž nečistota podporuje vznik a rozšíření nemocí. 4. Ucítíte-li bolest v krku anebo zpozorujete-li vyrážku na svém těle, povolte lékaře a oznamte to ve škole. 5. Dovíte-li se, že v domě nebo v ulici, ve které bydlíte, onemocněl někdo nakažlivou nemocí, oznamte to ve škole. 6. Onemocní-li nemocí nakažlivou někdo z vaší rodiny, nesmí nikdo z vás chodit do školy; nemoc oznamte ve škole. 7. Nechoďte do domů, ve kterých je nakažlivá nemoc. 8. Nechoďte do místností, kde jsou mrtvoly osob zemřelých nakažlivou nemocí, nedotýkejte se takových mrtvol, nelibujte jich, nechoďte k jejich pohřebnímu průvodu. 9. Nepřijímejte na památku šaty, knihy, hračky po těch osobách, které zemřely nemocí nakažlivou. 10. Nehrejte si s dětmi, které bývají v domě, kde je nemoc nakažlivá; varujte se jich a domu takovému se vyhýbejte!

Některé učitelské listy radí, aby žáci místa svá v učebně často měnili. Není pochyby, že místa v lavicích nejsou stejně výhodná. Proč by měl jeden žák stále sedět u dveří, jiný u kamen, ten u oken, jiný opět v temném koutě? Žáci, kteří stále v šikmém úhlu hledí na tabuli, poškozují si zrak. Tomu lze odpomoci častější na př. týdenní výměnou míst, tak že řada krajních poposedne o místo dále. Ve mnohých školách se toto pravidelné přemísťování osvědčilo.

Výbor pro pěstění her lidových a her mládeže v Německu žádá, aby každé chlapecké i dívčí škole vyměřeno bylo jedno odpoledne v týdnu a to pro všechny žáky závazné. Osvobození může se státi toliko na lékařské vysvědčení. Každá škola měj vhodně hřiště a potřebné náčiní ku hrám. Dozírati má učitelstvo. Odpoledne hrám určeného může býti použito k výletům, koupání, plování, bruslení a j. Správně se tvrdí, že hry mládeže mají velkou zdravotní i výchovnou cenu. Proto pěstovati hry mládeže jest povinností školy.

V Berlíně založen byl spolek pro pořádání vycházek s dětmi. Vycházky budou se konati pravidelně jednou za týden v odděleních o 12 až 15 děteeh ve věku od 8 do 14 let. V čele každé takové družiny jsou dvě vzdělané dámy. Minulého léta vykonala každá družina 28—30 vycházek. Jízdné a vydání za stravu platí dětem spolek. Na přání dětí konány byly letos také menší vycházky zimní.

Škola pro nedoslýchavé děti bude v zřízena dle „Učitele“ na vyzvání berlínského magistrátu učitelem hluchoněmých Reinfelderem. Nedoslýchaví žáci nemohou v obyčejné škole prospívati, do ústavu pro hluchoněmé se nehodí.

Mezinárodní časopis pro školní hygienu počal vycházeti nákladem W. Engelmanna v Lipsku, Má název: Internationales Archiv für Schulhygiene Vydavateli jsou: Dr. A. Mathieu v Paříži, sir Lander Brunton v Londýně, prof Axel Jahannessen v Kristianii a prof. Heřm. Griesbach v Mühlhúžích.

Druhý mezinárodní kongres pro tělesnou výchovu mládeže bude se konati v Lutichu u příležitosti světové výstavy od 28. srpna do 1. září 1905.

Doporučení hodné knihy a časopisy.

Příroda. (Příroda a škola.) Měsíčník přírodovědecký s přílohou pro vyučování přírodovědné. Vydává Jan Kranich, učitel paedagogia v Brně.

Stručné dějiny literatury české. Sestavil V. Staněk. Sborníku příruček sv. V. Vydalo knihkupectví R. Prombergera v Olomouci.

Biologie rostlin. Sepsal Josef Harapat. Sborník příruček pro učitelstvo č. 6. Vychází tímž nákladem.

Selen a jeho užití. Napsal Bohuš Závada. Nákladem vlastním. V komisi knihkupectví E. Weinfurta v Praze.

Svědomitý správce školy. Napsal J. Zkusil. Seš. 8.—10. Nákladem Emil Šolc v Telči.

Výklady z českých dějin kulturních na škole obecné a měšťanské. Napsal Ladislav Horák. Seš. 3. a 4. Nákladem Jos. Smrtky ve Velké Čermé. — Borohrádek.

V domovské obci. Příhody dětské i jiné popisuje Josef Krušina ze Švamberka. Se 4 vyobrazeními od Jana Prouška. Cena 1 K. IV. svazek Vybraných spsů pro mládež. Nákladem Fr. Hrnčíře, učitele v Nymburce.

Dary přírody. Sbírká kulturních obrázků. Napsal F. V. Vykoukal. České knihovny zábavy a poučení č. XVIII. Nakladatel J. Otto v Praze.

Dějiny markrabství Moravského. Stručné vydání. Napsal Rudolf Dvořák. Seš. 1. Nakladatel A. Píša v Brně.

Podrobná mapa markrabství Moravského a vévodství Slezského. Kreslil Jan Srp. List 1. a 2. po 60 h. Nakladatel Jos. R. Vilímek v Praze.

Kras Moravský a jeho podzemní svět. Slovem i obrazem sepsal Dr. K. Absolon. Seš. 1. a 2. Toto nádherné dílo začalo vydávati nakladatelství Aloisa Wiesnera v Praze.

Ottova Malého Slovníku Naučného vyšel seš. 42.—45.

Tiskem a nákladem benediktinské knihtiskárny v Brně vyšlo:

Velikonoční povídky. Z ruského vybral a přeložil A. G. Stín.

Sebraných spisů Václava Kosmáka sešit 64 a 65. (Chrt.)

Májová pobožnost. Z něm. upravil J. Herzig.

Anděl Strážný. Časopis pro křesťanskou mládež. Čís. 8.

ČTENÁŘ VYCHOV. LISTŮ

==== prodá : ====

1. **Školu měřického rýsování** pro měšťanské školy chlapecké. Stupeň I., II. i III. Rýsoval Jos. Ratolístka.
2. **Jednoduché předměty stavitelské a strojnické.** Předlohy ku praktickému rýsování. Sestavil Karel Heský.

Vše úplně zachovalé a ke všemu návod.

Nabídky račte adresovati redakci „Vych. Listů“ do Ivančic.

== Poznejte dějiny Moravy. ==

Právě vyšel první sešit stručného vydání

Dějiny markrabství Moravského

Napsal R. DVOŘÁK.

V díle tomto jsou poprvé souborně a stručně vylíčeny dějiny země moravské, a to netoliko dějiny politické, nýbrž také dějiny právní a kulturní.

Celé dílo vyjde ve 13 až 15 sešitech. Cena sešitu 40 h, poštou 42 h. Předplatné na 10 sešitů poštou 4 K.

— Prvý sešit zašle na ukázkou každé knihkupectví, jakož i nakladatel

A. Píša v Brně,
Rudolfská ulice čis. 11.

U nás, na Moravě,

jistě vřele bude přijato velmi nádherné, bohatě ilustrované původní české dílo

Kras moravský a jeho podzemní svět,

jež píše osvědčený znalec, Dr. KAREL ABSOLON. Slohem živým, poutavým, hovoří tu spisovatel o **tajuplném světě podzemním, proslulém po všem vzdělaném světě.** — Celé dílo vyjde asi ve 20 sešitech po 1 K. Předplatné na 5 sešitů K 5.— (poštou K 5.50), na 10 sešitů K 10.— (poštou K 11.—) přijímá každý řádný knihkupec, hlavně nakladatelství

Aloisa Wiesnera v Praze-II. 1196.

Raďte vyžádati si ilustrovaný prospekt zdarma!

„Vychovatelské Listy“ vycházejí dvakrát měsíčně (5. a 20.)

Předplatné na celý rok obnáší 6 K

Redaktor Alois Adamec, učitel měšťanské školy v Ivančicích.

Administraci a expedici vede Hedv. Rubrová, učitelka v Brně, na Petrově č. 1.

— Pouze administraci posílá se předplatné. —

Nákladem Katolického spolku českých učitelů na Moravě.

Příspěvky se honorují.

Inserty účtují se levně.